

КОМУНІКАТИВНИЙ ДИСКУРС

У ПОЛІКУЛЬТУРНОМУ
ПРОСТОРІ

МАТЕРІАЛИ

МІЖНАРОДНОЇ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Онікієнко І. М. КУЛЬТУРНІ ДІАЛОГИ І КАЛИНЦЯ У ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ «ПАДІ І МАРЕНІ»	68
Павлюк Н. Л. ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ МОТИВИ ОПОВІДАННЯ В. ПІДМОГИЛЬНОГО «ДОБРИЙ БОГ»	70
Пухонська О. Я. ВІЙНА ЗА / ПРОТИ ПАМ'ЯТІ: СУЧАСНА ЛІТЕРАТУРНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ	71
Романенко О. В. СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА В КОНТЕКСТІ МУЛЬТИМЕДІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	72
Руснак І. Є. ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ В РОМАНІ «САБОТАЖ УВО» УЛАСА САМЧУКА	74
Руссова В. М. ІСТОРИОСОФСЬКА СКЛАДОВА І МОРАЛЬНИЙ ІМПЕРАТИВ ТРИЛОГІЇ «ЗАПОРОГИ» ВІТАЛІЯ РОГОЖІ	75
Семененко Л. М. ПОЛІКУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ПОЕЗІЙ МИКОЛИ ВОРОНОГО	76
Семчишин Д. В. ГЕКСАМЕТР У ТВОРЧОСТІ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО: ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА ІСТОРИКО-ЛІТЕРАТУРНИЙ АСПЕКТІ	78
Сивець Т. В. КОНЦЕПТ ПАМ'ЯТЬ У ХУДОЖНЬОМУ ВИМІРІ ЛІТОПИСУ КИЇВСЬКОЇ РУСИ (НА МАТЕРІАЛІ «ПОВІСТІ ВРЕМ'ЯНИХ ЛІТ»)	80
Сидоренко А., Кравченко Я. ЖАНРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЯПОНСЬКОЇ СЕЦУВА В ТВОРЧОСТІ РЮНОСКЕ АКУТАГАВИ (НА ПРИКЛАДІ НОВЕЛИ «МУКИ ПЕКЛА»)	81
Сизоненко Н. М. СОКРАТИВСЬКИЙ ДІАЛОГ У ПОВІСТІ ВАСИЛЯ ШЕВЧУКА «НАВЧИТЕЛЬ ІСТИНИ»: КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ МОВЛЕННЕВОГО ЖАНРУ	82
Скорина Л. В. ЕПІГРАФ ЯК ЗНАК МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА 20-х рр. ХХ ст.)	84
Скуратко Т. М. ДИФУЗІЯ ЖАНРУ ПОЕМИ У ТВОРЧОСТІ І. ДРАЧА	85
Слижук О. А. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК ШЕСТИКЛАСНИКІВ НА УРОЦІ ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ (ЗА ПОВІСТЮ ГАЛИНИ ПАГУТЯК «ВТЕЧА ЗВІРІВ АБО НОВИЙ БЕСТІАРІЙ»)	87
Слоньовська О. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ МЕТОДОЛОГІЇ АРХЕТИПНОЇ КРИТИКИ (НА МАТЕРІАЛІ ЛІТЕРАТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ 20 – 50-Х РОКІВ ХХ СТ.)	89
Соловцова І. В. ШЕКСПИРОВСКИЕ РЕМИНИСЦЕНЦИИ В ПОВЕСТИ ДЖ. ОЛДРИДЖА «МОЙ БРАТ ТОМ»	90
Сухарєва С. В. БІБЛІЙНА ГЕРМЕНЕЯ ПОЛЬСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ПОЛЬСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ ЕПОХИ БАРОКО	92
Тичініна А. Р. КОМУНІКАТИВНА ФУНКЦІЯ ПАРАТЕКСТУ	93
Тулахіна О. В. ТРАВМА, СПОГАД, НОСТАЛЬГІЯ: ВІКТОРІАНСЬКА ДОБА У ДЗЕРКАЛІ ЛІТЕРАТУРНОЇ РЕЦЕПЦІЇ ПОРУБІЖЖЯ ХХ-ХХІ СТОЛІТЬ	94

Присутність мультимедійного компонента у семантиці тексту, як і зміна культурної парадигми, кризис нарративів і вирівнювання глобального інтелектуального ландшафту – усе це є наслідком зміни простору функціонування літератури у мультимедійній інтеграції мистецтва, художніх текстів. І одночасно це не тільки приклад взаємодії художнього друкованого тексту і мультимедійного простору, але й новий простір для нової інтелектуальної дискусії про перспективи розвитку сучасного українського літературного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гундорова Т. Транзитна культура. Симптоми постколоніальної травми: ст. та есеї / Т. Гундорова. – К.: Грани-Т, 2013. – 546 с.
2. Михед О. Бачити, щоб бути побаченим: реаліті-шоу, реаліті-роман та революція онлайн / О. Михед. – К.: [б. в.], 2016. – 344 с.
3. Поліщук Я. Реактивність літератури / Я. Поліщук. – К.: Академвидав, 2016. – 192 с.
4. Kirby A. Digimodernism. How New Technologies Dismantle the Postmodern and Reconfigure Our Culture / Alan Kirby. – N. Y. Continuum, 2009. – 288 p.

Руснак І. Є.

м. Київ, professor.rusnak@gmail.com

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ПРО УКРАЇНСЬКУ РЕВОЛЮЦІЮ В РОМАНІ «САБОТАЖ УВО» УЛАСА САМЧУКА

Концепція *історичної пам'яті* в сучасній гуманітаристиці є однією з найактуальніших; вона здобула вагомий авторитет у філософів, соціологів, культурологів, істориків, психологів та інших учених-гуманитаріїв. Усе частіше до неї звертаються і літературознавці. З'явилося чимало літературознавчих досліджень, автори яких активно послуговуються поняттям *історична пам'ять*, хоча чіткого окреслення його предметного поля до цього часу немає.

Як зазначає історик Л. Репіна, історична пам'ять мобілізується й актуалізується в складні періоди життя нації, суспільства або будь-якої соціальної групи, коли перед ними постають нові складні завдання або створюється реальна загроза самому їхньому існуванню [3, 39]. Українська державність на початку XXI століття виявилася гостро загроженою, тож нації важливо акумулювати фізичну і духовну енергію для вирішення проблем, що нагромаджувалися впродовж тривалого часу. Один зі способів – лікування історичної амнезії, повернення українцям автентичної історичної пам'яті, виховання історичної свідомості, що дозволить соціуму переоцінити духовно-моральні орієнтири, адекватно осмислити перемоги і поразки минулого, спроектувати колективний досвід на реалії сьогодення і гідно відреагувати на виклики сучасності. Як слушно зауважив свого часу К. Леві-Строс, «історія, таким чином, завжди є не історією, а *історією-для*» [1, 280].

Роль художньої літератури в процесі коригування понівеченої імперськими реаліями історичної пам'яті українців і формування їхньої національної ідентичності важко перебільшити, особливо, коли мова заходить про неоприязнені в просторі певної літературної епохи твори. До таких належить низка оповідань і романів Уласа Самчука, що або «згубилися» на шпальтах численних закордонних періодичних видань, або так і залишилися машинописними текстами. Серед останніх і перший в українській літературі роман про діяльність Організації Українських Націоналістів – «Саботаж УВО» (1931).

У романі «Саботаж УВО» історична пам'ять пов'язана передовсім з авторською інтерпретацією важливих для української історії подій XX ст., поkolінно якого «<...> судилось бачити, чути і пережити більше, ніж можна було сподіватися протягом одного життя людини. Ми були свідками подій виняткових... Виняткових не тільки для нашого часу, але й для часу писаної історії взагалі» [4, 5]. Історичні події кінця 20-х – початку 30-х років на західноукраїнських землях, пов'язані з постанням націоналістичних організацій та їхньою боротьбою за українську державність, складають сюжетний каркас твору, впливають на приватні долі персонажів, керують їхніми помислами і вчинками, набувають особливої індивідуальної енергії.

Історична пам'ять кількох українських поколінь про УВО-ОУН пов'язана із совєтськими ідеологемами і міфами, що повсякчас експлуатуються різними політичними силами. У своїй основі вони агресивно-руйнівні, заважають національній консолідації. До того додається проблема, яку сучасний журналіст влучно назвав «фантомом кресових болей» (Р. Кабачій), що останнім часом переслідує Польщу. Відтак Самчуків роман має вагомий потенціал для перекодування колективної пам'яті українців, інституалізації історичної пам'яті, оскільки тут на художньому рівні осмислено природу драматичних антагонізмів міжвоєнної доби на західноукраїнських землях, проаналізовано зародження, дозрівання і подальший розвиток протиріч і контроверз в українсько-польських взаєминах.

Важливе місце в романі посідає осмислення уявлень про Українську Революцію, її ролі в політичній орієнтації та подальшому житті українців. У художньому тексті зображено не самі революційні події, а відголоски

національно-визвольного змагу. Автор проінтерпретував ставлення до українських потуг державотворення різних етнічних і соціальних груп, колективна пам'ять яких по-різному відтворювала події недавнього минулого. Найвиразніше постає позиція націоналістичного середовища, носіями ідей якого є головні персонажі – члени УВО Тарас Дужий і його брат Ярослав.

У ставленні членів УВО до Української Революції можна виокремити кілька позицій. Позитивне сприйняття тих подій пов'язане з народженням нового українського покоління, готового виборювати і розбудовувати свою Державу («Великі українські землі з Галичиною, Волинню, Холмщиною, Поліссям, Підляшшям, Закарпаттям, Буковиною, Бессарабією, Кримом, Кубанню, Зеленим Клином – всі ті величезні простори охоплені духом національної свідомості» [3, 300]); *появою копосальної віри у власну державотворчу спроможність* («Український нарід, якому приходить стояти перед лицем значно сильнішого ворога, все-таки твердо вірить у свою перемогу, бо має всі підстави вірити» [3, 299]); *вишколом українського війська; геополітичною місією революційної України, війська якої «спинили потік большевизму на Європу, а через те й впали»* [3, 470].

У колективній пам'яті членів УВО Українська Революція позначена і суперечливими моментами, оскільки «нарід український розбуджений був так, як цього побоювався великий поет того народу – «в огні» і «окрадений» [3, 299]. Це був втрачений Україною шанс стати на шлях самостійного розвитку; тисячі патріотично налаштованих вояків опинилися в таборах для інтернованих. На західноукраїнських землях, де встановилася польська влада, це призвело до політичних, економічних і культурних зміщень. У підсоветській Україні людині брутально понівечено національну свідомість: «Хіба то українці? Так. Етнографічно, так, українці. Але по духу це тобі все, лишень не українці» [3, 437]. Нищівної критики в романі зазнала і стара українська інтелігенція, котра, опинившись після революції в еміграції, не спромоглася виробити чітких світоглядних орієнтирів: «Чи пізнаєш ти його справжнє обличчя? Десятки років пересунулись по ньому від часу революції. Обганяв цілу Європу, всю Америку, написав грубі томи, й все папугою твердить, що як приїдемо на Україну, то будемо виганяти з неї буржуазію. <...> Це не анекдот, а історичний факт, що поки такі українці додумались, що їм потрібна самостійна Україна, так мусіли були протягом одного року чотири універсали видати, й в кожному помітно смілишали, смілишали, аж поки нарешті відважились вимовити це страшне слово, й то ввіголоса лишень» [3, 438–439].

Отже, у романі «Сабатаж УВО» чимало епізодів пов'язано з міркуваннями персонажів про Українську Революцію та її наслідки. Однак увага автора зосереджена не на самій події, він радше акцентує на історичній пам'яті про цю подію, на образі, який закарбувався у пам'яті учасників чи свідків того революційного зриву. Члени УВО транслюють цю пам'ять своєму поколінню, реставруючи в такий спосіб революційне мислення і наступальний дух сучасників, впливаючи на їхню самоідентифікацію. Динаміку уявлень про Революцію в середовищі націоналістичного підпілля У. Самчук моделює в драматично-трагедійних долях окремих персонажів, котрі продовжили справу Української Революції в нових політичних умовах. Думається, уважне студіювання роману поруч з іншими художніми й історичними прецедентними текстами сприятиме виробленню в сучасного українця опірності до маніпулювання історичною пам'яттю з боку будь-яких спільнот.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Леві-Строс К. Первісне мислення / Пер. з фр., вступне слово та примітки С. Йосипенка. – К.: Український Центр духовної культури, 2000. – 324 с.
2. Репина Л. Культурная память и проблемы историописания (историографические заметки). Препринт WP6/2003/07 – М.: ГУ ВШЭ, 2003. – 44 с.
3. Самчук У. Сабатаж УВО: Роман у 2-х частинах / У. Самчук // Відділ рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України. – Ф. 195. – Од. зб. 20. – 520 арк.
4. Самчук У. Юність Василя Шеремети: Роман / У. Самчук. – Т. 1. – Мюнхен: Прометей, 1947. – 156 с.

Руссова В. М.

м. Миколаїв, russovavm@ukr.net

ІСТОРИОСОФСЬКА СКЛАДОВА І МОРАЛЬНИЙ ІМПЕРАТИВ ТРИЛОГІЇ «ЗАПОРОГИ» ВІТАЛІЯ РОГОЖІ

Лауреат премії Президента України «Українська книжка» 2015 року в номінації «За сприяння у вихованні підрастаючого покоління» Віталій Дмитрович Рогожа, який живе і працює в Миколаєві, поповнив скарбницю історичної прози романом-трилогією «Запороги». Всі романи трилогії присвячені знаковим постатям в історії українського народу – П. Сагайдачному, Б. Хмельницькому та І. Мазепі. Маємо цілісну концепцію авторського розуміння свогодення через історичні факти України XVI – XVIII століть. Автор у передмові до останньої книги трилогії акцентує актуальність проблематики: «Сьогодні, може набагато важливіше, ніж будь-коли, знати українцям багатовікову трагічну і героїчну історію своєї держави. І не лише українцям, але й сусіднім дружнім державам. А